

DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.59

TETIANAV.MELESHCHENKO

National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine)

NATO-EU: SECURITY POLICY IN THE XXI CENTURY

Abstract. *The article characterizes the state and development of the security policy of NATO and the EU in the 21st century. The main provisions of the EU security system are disclosed. Attention is focused on the key aspects of the formation of a strategic partnership in the specified period. Challenges to European and global security that consolidate NATO and EU efforts to deepen cooperation are outlined. There are terrorism, Russian aggression, hybrid, and now full-scale war in Ukraine and the annexation of Crimea, the strengthening of the role of China, Brexit, climate change, 5G, cybercrime, the global remilitarization race, increasing defense budgets, the coronavirus pandemic, and others. It is noted that both the EU and NATO are looking for adequate tools for responding to these challenges and tools for adapting to the new state of affairs. It was emphasized that Russian aggression and an attack on a sovereign democratic state have become the biggest threat to European security. The modern architecture of European and world security largely depends on whether a collective action will be able to provide support for Ukraine, protect values and stabilize the existing world order.*

Documents, official publications, statements of leaders, etc. were analyzed. The main principles and directions of NATO-EU cooperation in the field of security, as well as the priorities of political-strategic and diplomatic cooperation, which ensures the coordination of plans, have been accumulated. The strategic partnership is based on strengthening cooperation on crisis management, enabling NATO to support the EU in crisis management and operations through the sharing of resources, operational planning and management. It was concluded that the closer convergence of EU and NATO security policies in 2016 was activated by the EU policy, which was aimed at strengthening Europe's collective security through cooperation with its strategic partners, starting with NATO.

It was noted that one of the key principles of cooperation between the EU and NATO is a single set of forces. This means that joint member states do not have separate armed forces for NATO and separate ones for the EU. That is why the EU and NATO are working to streamline the priorities and bring together the processes of defense planning, cooperation in civil and military operations, military exercises and the development of the defense industry. The senior leadership of the EU and NATO also coordinates political activities and diplomatic matters to ensure a coherent and common approach in the Euro-Atlantic community. A separate important item in the list of joint measures between the EU and NATO is the improvement of military mobility, which should significantly contribute to the increase of joint defense capabilities.

It is revealed how the intention to strengthen the partnership is reflected in the NATO 2030 development strategy and in the new strategic concept of NATO – 2022. It is concluded that according to the Strategy, the EU acts as an important and unique partner of NATO and that these organizations play a complementary, harmonious and mutually reinforcing role in maintaining international peace and security. Neither NATO nor the European Union has all the tools needed to respond to Russia's malign activities or to challenges involving other non-military threats. Faced with these threats, they need to work together and have many tools, political, diplomatic, economic, military, which facilitate countermeasures. And despite the existence of different views on the role of the EU and NATO in the implementation of security policy, their mandates in the sphere of security and defense coincide and complement each other more and more. However, it is obvious that there are more common themes for NATO and the EU in the defense sphere than dividing factors.

Keywords: NATO, EU, security, defense, partnership.

Citation. Meleshchenko T.V. NATO-EU: security policy in the XXI century. *Sumskiy istoryko-arkhivnyy zhurnal* [Sumy historical and archival journal]. №XXXIX 2022. Pp.59-66. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.59

МЕЛЕЩЕНКО Т.В.

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Україна)

НАТО-ЄС: БЕЗПЕКОВА ПОЛІТИКА У XXI СТОЛІТТІ

Анотація. У статті характеризується стан та розвиток безпекової політики НАТО та ЄС у XXI ст. Розкрито основні положення системи безпеки ЄС. Закцентовано увагу на ключових аспектах становлення стратегічного партнерства у означений період. Окреслено виклики європейській та світовій безпеці, які консолідують зусилля НАТО та ЄС з поглиблення співпраці, зокрема серед них такі: тероризм, агресія Росії, гібридна, а зараз й повномасштабна війна в Україні та анексія Криму, посилення ролі Китаю, Брексіт, зміна клімату, 5G, кіберзлочинність, глобальна гонка ремілітаризації, пандемія коронавірусу та інші. Зазначено, що ЄС і НАТО шукають адекватні інструменти реагування на ці виклики та інструменти адаптації до нового стану речей. Проаналізовано документи, офіційні публікації, заяви лідерів тощо. Акумуляовано основні принципи та напрямки співпраці НАТО-ЄС у сфері безпеки, а також пріоритети політико-стратегічного та дипломатичного співробітництва, що забезпечує координацію планів. Зроблено висновок, що тісніше зближення безпекової політики ЄС та НАТО у 2016 р. активізувала політика ЄС, яка була спрямована на зміцнення колективної безпеки Європи, шляхом співпраці зі своїми стратегічними партнерами, починаючи з НАТО. Розкрито намір зміцнювати партнерство у стратегії розвитку НАТО 2030 та у новій стратегічній концепції НАТО – 2022. Зроблено висновки, що згідно Стратегії ЄС виступає важливим і унікальним партнером НАТО і що ці організації відіграють взаємодоповнюючу, гармонійну і взаємопідсилювальну роль у підтриманні міжнародного миру і безпеки. І не зважаючи на існування різних поглядів на роль ЄС та НАТО у реалізації безпекової політики, їхні мандати у сфері безпеки та оборони збігаються і доповнюють одне одного дедалі більше. Однак, очевидним є те, що спільних тем для НАТО і ЄС у оборонній сфері є більше ніж розділяючих факторів.

Ключові слова: НАТО, ЄС, безпека, оборона, партнерство.

Цитування. Мелещенко Т.В. НАТО-ЄС: безпекова політика у XXI столітті // Сумський історико-архівний журнал. №XXXIX. 2022. С.59-66. DOI: doi.org/10.21272/shaj.2022.i39.p.59

24 лютого 2022 року світ зіткнувся з жорстким викликом – війною в центрі Європи. Російська агресія та напад на суверенну демократичну державу стали найбільшою загрозою європейській безпеці. Сучасна архітектура європейської та світової безпеки багато в чому залежить від того, чи зможе колективний захід забезпечити підтримку України, захистити цінності та стабілізувати існуючий світопорядок. Тому для ЄС питання безпеки залишається актуальним та пріоритетним.

Система безпеки ЄС є досить цікавою. Відомим є факт, що ЄС не має своєї армії. У кожній з 27 країн-членів є свої збройні сили. 21 країна ЄС з 27 перебуває під парасолькою НАТО, 6 країн дотримувалися нейтралітету (Австрія, Ірландія, Кіпр, Мальта, Фінляндія та Швеція). Але після вторгнення росії в Україну Фінляндія та Швеція вирішили відмовитися бути нейтральними і подали заявку для вступу в НАТО. У липні вони завершили переговори про вступ і 5 липня 2022 р. підписали протоколи про вступ до Альянсу (Фінляндія і Швеція, 2022). На разі залишилося щоб протоколи вступу ратифікували Угорщина та Туреччина. Таким чином НАТО розширить свій ареал та потенціал.

Військове співробітництво країн-членів ЄС координується рамками Спільної політики безпеки та оборони через військовий штаб, до якого входять військові експерти держав-членів та через Європейське оборонне агентство. Діяльність цього агентства спрямована на вдосконалення європейського оборонного потенціалу в галузі кризового управління, європейської безпеки та оборонної політики. Агентство тісно співпрацює з НАТО.

Теорію і практику розуміння співпраці між ЄС та НАТО чітко висвітлено у документах, офіційних публікаціях, заявах лідерів. Так у Брифінгу Європарламенту за жовтень 2020 р. йдеться про те, що ЄС і НАТО мають довгу спільну історію і разом пережили найгостріші стратегічні виклики євроатлантичного простору. Початок їх взаємодії тоді ще з Західним Союзом покладено ще у 1949 році (Understanding EU-NATO, 2020: 1). У 1990-х роках, коли відбувся перехід від ядерного стримування до антикризового управління, ЄС та НАТО почали співпрацювати в різних операціях, особливо на Балканах.

На початку 2000-х стратегічне партнерство посилювалося. У 2002 р. ЄС та НАТО оголосили про встановлення стратегічного партнерства, заснованого на зміцненні співпраці з антикризового управління. У березні 2003 року, ці актори уклали угоди «Берлін плюс», що дозволило НАТО надавати підтримку ЄС в управлінні кризовими ситуаціями та в проведенні операцій за допомогою спільного використання ресурсів, оперативного планування та управління. Одним із конкретних прикладів є спільні з ЄС операції, такі як «Конкордія» 2003 р. (Північна Македонія) та «Алтея» (у Боснії і Герцеговині) (Операції НАТО, 2007: 17), яка розпочалася 2004 р. та продовжується і сьогодні. Також у 2003 р. було укладено Угоду про безпеку інформації, яка сприяла обміну секретною інформацією, що важливо для оперативного співробітництва. Ці угоди встановили практичні основи співпраці, зокрема для підтримки НАТО операцій ЄС без своєї безпосередньої участі.

Однак, незважаючи на значні кроки, здійснені для співпраці у врегулюванні криз 2000-х, підходи ЄС і НАТО все ще різнилися. У ЄС фінансова криза 2008 року призвели до зменшення витрат на оборону і акцент зроблений на іншій політиці, зокрема економічній. Фокус НАТО також перемістився на кризу управління та експедиційні операції за межами ЄС.

Поглиблення співпраці посилювалося завдяки новим спільним викликам зокрема таким як тероризм, агресія Росії, гібридна, а зараз й повномасштабна війна в Україні та анексія Криму, посилення ролі Китаю, Брексіт, зміна клімату, 5G, кіберзлочинність, глобальна гонка ремілітаризації, збільшення оборонних бюджетів, пандемія коронавірусу, тощо. Так як виклики вже не обмежуються лише військовою сферою, а й поширюються на інформаційну, технологічну, економічну, кліматичну та інші області, їх неможливо вирішити за допомогою вчорашніх інструментів. Тому ЄС шукає адекватні інструменти реагування на ці виклики та інструменти адаптації до нового стану речей. На це саме спрямоване і НАТО, тому політика та діяльність цих двох структур тісно переплітається та підсилює одна одну, тим паче, що виклики є спільними для обох структур. Також організації близькі за своїми цінностями, вони сповідують принцип свободи особи, демократії, прав людини та верховенства права і намагаються просувати ці цінності.

Подальше зміцнення відносин на основі цінностей було зафіксоване у декларації від 8 липня 2016 р. про спільне співробітництво між ЄС та НАТО (Папаіоанну, 2019). Тут наголошувалося, що організації є важливими партнерами у забезпеченні євроатлантичної безпеки. Пізніше на основі декларації в грудні 2016 р. було сформульовано 42 пропозиції спрямовані на операціоналізацію зобов'язань за декларацією, серед них: протистояння гібридним загрозам, оперативна співпраця, кібербезпека, обороноздатність, оборонна промисловість, дослідження та розбудова потенціалу. У грудні 2017 року було додано 32 додаткові пропозиції до початкового списку, включаючи боротьбу з тероризмом, мир, безпеку та військову мобільність.

Одним із ключових принципів співпраці ЄС та НАТО є єдиний набір сил. Це означає що спільні країни-члени не мають окремих збройних сил для НАТО і окремих для ЄС. Тому ЄС та НАТО працюють над тим, щоб впорядкувати пріоритети та зблизити процеси оборонного планування, співпраці у цивільних та військових операціях, у військових навчаннях та розвитку оборонної промисловості. Вище керівництво ЄС та НАТО також координує політичну діяльність та дипломатичні питання для забезпечення узгодженого та спільного підходу в євроатлантичному співтоваристві.

Основним напрямком співпраці між ЄС та НАТО є військова мобільність, що дозволяє НАТО швидко транспортувати війська та техніку через європейську територію (Буке, 2020). Для накопичення спільного досвіду та розробки загальних методів роботи між НАТО та ЄС проводяться спільні навчання, які з 2016 р. входять до рамки співпраці. Метою є посилення взаємодії між персоналом, а також підвищення стійкості та взаємної довіри.

ЄС та НАТО співпрацюють у галузі морської безпеки та у боротьбі з незаконною діяльністю такою, як торгівля людьми та піратство в Середземномор'ї. Для посилення обміну інформацією про морську ситуацію а також для покращення координації взаємної діяльності в 2016 р. було підписано Спільну декларацію. Завдяки цій угоді почав діяти зв'язок між Морським командуванням НАТО (MARCOM) та Європейською Агенцією прикордонної та берегової охорони (Frontex) (Бражнікова, 2019: 345).

ЄС і НАТО також співпрацюють на Близькому Сході. Наприклад, НАТО підтримує Глобальну коаліцію проти ІДІЛ з 2016 року, тоді як ЄС працює як невійськовий партнер. Як ЄС так і НАТО активно працюють в Іраці. ЄС виконує дорадчу місію з питань реформування сектору безпеки, розпочату в 2017 р.

Також пріоритетним є політико-стратегічне та дипломатичне співробітництво у рамках якого обидві організації обговорюють координаційні плани та спільні області співпраці. Найвищі військові органи двох організацій - Військовий комітет НАТО та Військовий комітет ЄС – регулярно зустрічаються для обговорення актуальних питань, що становлять спільний інтерес (Діаз-Плайя, 2018).

Період тіснішого зближення безпекової політики ЄС та НАТО почався з 2016 р. Цей напрям активізувала політика ЄС, яка була спрямована на зміцнення колективної безпеки Європи, шляхом співпраці зі своїми стратегічними партнерами, починаючи з НАТО. У 2017 р. стартували флагманські ініціативи, такі як Європейський оборонний Фонд (EDF), координований щорічний огляд з питань оборони (CARD) та постійне структуроване співробітництво (PESCO). Що стосується PESCO, то, наприклад, у п'ятому звіті про прогрес ЄС-НАТО зазначається, що 38 з поточних 47 проектів PESCO широко відповідають пріоритетам НАТО. Генеральний секретар НАТО Єнс Столтенберг неодноразово висловлював підтримку оборонним ініціативам ЄС. Він зазначив, що оскільки такі зусилля можуть сприяти розвитку потенціалу, збільшити оборонні витрати та оборонну промисловість, то «Європейський оборонний фонд – це добре, PESCO - це добре». Воно може бути доповненням до НАТО. За словами Столтенберга програма співпраці PESCO не буде протиставлятися блоку НАТО, але покликана «зміцнити європейський стовп всередині НАТО. Я твердо вірю в посилення європейської оборони, тому я вітаю PESCO, оскільки вважаю, що він може зміцнити європейську оборону, що добре для Європи й для НАТО» (PESCO, 2017).

У 2018 р. створені додаткові пропозиції, такі як Європейський фонд миру – позабюджетний фонд головною метою якого є запобігання конфліктам, збереження миру, зміцнення міжнародної стабільності й безпеки. Було обговорено фактори, які впливають на спільні оборонні та безпекові спроможності та розглянуто шляхи подальшого зміцнення ролі Євросоюзу як глобального гравця. Було визначено, що ЄС підвищує

власну спроможність як постачальника безпеки, свою стратегічну автономію та здатність співпрацювати з партнерами. Окремо у резолюції позначено роль та вагу співпраці між ЄС і НАТО у вирішенні питань безпеки й оборони. Зокрема відзначено досягнення у протидії гібридним загрозам. Ці зусилля були значно посилені після атаки у Солсбері, зокрема, в таких сферах, як підвищення обізнаності населення, розвиток системи стратегічних комунікацій, оцінка та протидія хімічним, біологічним, радіологічним та ядерним ризикам, кібер безпека та контррозвідка.

Рада ЄС привітала запровадження нових європейських правових інструментів з протидії таким загрозам, включаючи можливість автономного введення санкційного режиму в рамках реагування на кібернапади або на порушення правил щодо обмеження хімічної зброї. Окремим важливим пунктом у переліку спільних заходів між ЄС і НАТО Рада ЄС відзначила удосконалення військової мобільності, що має суттєво сприяти підвищенню спільних оборонних спроможностей (Європейські міністри, 2019). Зокрема таким прикладом підвищення спроможностей ЄС та НАТО є «повітря-повітря» заправка. Дозаправка літаків у повітрі є критично важливим для НАТО засобом забезпечення літакам Альянсу можливості довше перебувати у повітрі і здійснювати польоти на більшу відстань, що безпосередньо впливає на здатність Альянсу захищати своїх громадян і територію.

ЄС і НАТО тісно координують свою діяльність з початку пандемії в березні 2020 р. Так вони брали участь у щотижневих координаційних нарадах, що стосуються питань поставок вакцини, економічних питань та повернення громадян. Оскільки криза забезпечила ґрунт для практик дезінформації в Інтернеті, команди стратегічних комунікацій в ЄС і НАТО також об'єднали зусилля для вирішення та реагування на них.

У червні 2020 року заступник секретаря НАТО Генерал Мірча Джоане писав: «Приблизно чотири з кожних п'яти людей в Європейському Союзі також живуть в країні НАТО, чим сильніший ЄС, тим сильніший Альянс. А у листопаді 2020 р. Верховний представник Європейського Союзу з питань закордонних справ і політики безпеки Жозеп Боррель оцінюючи співробітництво НАТО і ЄС визначив, що співпраця між ЄС та НАТО є вирішальною для оборони європейських країн та глобальної безпеки. Поглиблення цієї співпраці буде ще глибшим стержнем для європейських оборонних зусиль».

26 лютого 2021 р. у спільних заявах зроблених Генеральним секретарем НАТО Йенсом Столтенбергом та президентом Європейської Ради Шарлем Мішелем напередодні засідання Європейської Ради пан Столтенберг висловив подяку ЄС за зусилля докладені до боротьби з коронавірусом. Він зазначив, що НАТО по всій Європі підтримує цивільні зусилля, допомагає створювати військові польові лікарні, перевозити пацієнтів, медичне обладнання. Для НАТО головним завданням під час цієї пандемії було забезпечити, щоб криза здоров'я не переросла в кризу безпеки, оскільки загрози, з якими ми стикаємось до пандемії, вони все ще існують. Агресивні дії Росії, більш жорстокі форми тероризму, складні кібератаки, посилення Китаю та наслідки зміни клімату є загрозами для безпеки, тому жодна країна чи континент не може самостійно вирішити ці проблеми (Joint doorstep statements, 2021).

На наступній прес-конференції Генерального секретаря НАТО по закінченні засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів закордонних справ 24 березня 2021 р. Єнс Столтенберг підтвердив попередню позицію про тісну співпрацю з ЄС, особливо це актуально після 2014 р. Він зазначив, що ні НАТО, ні Європейський Союз не мають усіх інструментів, необхідних для реагування на зловмисну діяльність Росії, або на виклики, що надходять з Китаю. Особливо, це актуально коли світ все більше стикається з невійськовими загрозами, кіберзагрозами, економічним примусом, дезінформацією, тобто гібридною війною. Стикаючись з цими загрозами необхідно

працювати разом і мати багато інструментів, політичних, дипломатичних, економічних, військових, що полегшує протидію (Пресконференція Генерального секретаря, 2021).

Пізніше, заступник Генерального секретаря НАТО Мірча Джоане, виступаючи на симпозіумі з військової мобільності в четвер, 6 травня 2021 року, наголосив на важливості міцної співпраці між НАТО і ЄС в сфері мобільності військ для підтримки готовності і збереження колективної безпеки (Заступник Генерального секретаря, 2021). Заступник генерального секретаря заявив, що військова мобільність має важливе значення для стримування та оборони НАТО, і що здатність НАТО швидко переміщувати сили та техніку через Атлантику і через європейські кордони підкріплює здатність «Альянсу» зберігати мир і безпеку. Джоане підкреслив, що «для подальшого вдосконалення військової мобільності НАТО та ЄС повинні продовжувати застосовувати узгоджені підходи та синергію». За його словами, ці напрямки вдосконалення включають правила швидкого перетину кордону, тісну координацію між військовими силами та цивільними урядовими органами, доступ до необхідних транспортних можливостей та забезпечення відповідності національної транспортної інфраструктури певним цілям.

Заступник Генерального секретаря також привітав рішення ЄС схвалити прохання Канади, Норвегії та США про приєднання до проекту PESCO щодо військової мобільності, зазначивши: «Члени Альянсу вносять важливий внесок у європейську оборону і, отже, їх участь у Оборонні ініціативи ЄС приносять користь усім» (Заступник Генерального секретаря, 2021).

Намір зміцнювати партнерство розкрито у стратегії розвитку НАТО 2030. Так у основній промові на Саміті молоді 18 січня 2021 р. Генеральний секретар НАТО Єнса Столтенберг висловив позицію, що ЄС не повинен конкурувати з НАТО, а об'єднати зусилля. Це також стосується політики, тому що будь-яка спроба відділити Європу від Північної Америки, щоб збільшити відстань, піти поодиночі не тільки послабить НАТО, але і розділить Європу. Столтенберг сказав: «Я не вірю лише в Америку, я не вірю лише в Європу, я вірю в Північну Америку та Європу разом. І поки ми стоїмо разом, ми можемо боротися з будь-якими загрозами та будь-якими проблемами. Поодиночі ми слабкі. Разом ми сильніші» (NATO: keeping Europe, 2021).

Схожа позиція транслюється і Європейським Союзом. Хоча й існують прагнення розвивати стратегічну автономію ЄС у сфері безпеки, вони поки залишаються не зовсім здійсненими. Це питання є складним і може призвести до суперечностей з партнерами. Погоджуємося з думкою Анатолій Черниша, експерта з міжнародної безпеки Аналітичного центру ADAstra, що: «поглиблення взаємодії між ЄС та НАТО з урахуванням їхньої специфіки, правильним розподілом компетенцій і обов'язків та розвиток внутрішньої безпекової інфраструктури Євросоюзу будуть оптимальним варіантом для зміцнення середовища європейської безпеки загалом» (Черниш, 2022).

У червні 2022 р. на Мадридському саміті було ухвалено стратегічну концепцію НАТО-2022 де спираючись на нові виклики підтвердили прагнення захищати свободи і демократію, сприяти міжнародному миру й безпеці. Серед проблем визначено, що «Закарбницька війна Російської Федерації проти України похитнула мир й значно погіршила наше середовище безпеки. Жорстоке і беззаконне вторгнення Росії, неодноразові порушення нею міжнародного гуманітарного права, її жахаючі військові напади і звірства спричинили невимовні страждання і спустошення. Сильна і незалежна Україна є вкрай важливою для стабільності на євроатлантичному просторі». Таким чином, враховуючи нові реалії, у Стратегічній концепції НАТО ключовим концептом є спрямування на гарантування колективної оборони на основі підходу «на 360 градусів», що включає стримування і оборону; запобігання і врегулювання криз; а також безпеку шляхом співпраці (Стратегічна концепція НАТО, 2022).

Європа через агресію росії переживає низку загроз. Досить вірогідним є зазіхання на суверенітет і територіальну цілісність держав. Нехтуються міжнародні норми і зобов'язання. Прагнення росії встановити сфери впливу реалізуються за допомогою таких інструментів як примус, саботаж, агресія та анексія. Агресор чинить тиск погрожуючи застосуванням ядерної зброї. Всі ці дії спрямовані на дестабілізацію світового порядку. З метою реагування на загрози основоположним завданням НАТО є активізація співробітництва з міжнародною спільнотою, зокрема з Європейським союзом, для розв'язання проблем, що спричиняють поширення тероризму. Вдосконалення співпраці з ЄС сприятиме людській безпеці, зокрема захисту цивільного населення.

Також НАТО підтвердило дотримання політики відкритих дверей відповідно до статті 10 Північноатлантичного договору. «Двері Альянсу залишаються відкритими усім демократичним європейським державам, які поділяють наші цінності, прагнуть і здатні перебрати на себе обов'язки і зобов'язання, що випливають з членства в Альянсі, і чий вступ сприятиме зміцненню нашої спільної безпеки. ... Безпека держав, які претендують на вступ до Альянсу, невіддільно пов'язана з нашою власною безпекою. Ми твердо підтримуємо їхні незалежність, суверенітет і територіальну цілісність. Ми активізуємо політичний діалог і співробітництво з державами, які прагнуть вступити до Альянсу, допоможемо їм підвищити стійкість проти зловмисного втручання і розбудувати їхні спроможності... Ми і надалі розвиватимемо партнерство з Боснією і Герцеговиною, Грузією та Україною з метою просування нашої спільної зацікавленості у мирі, стабільності і безпеці на євроатлантичному просторі». (Стратегічна концепція НАТО, 2022).

У Стратегії визначено, що ЄС є важливим і унікальним партнером НАТО. «Держави – члени Альянсу і країни ЄС поділяють ті ж самі цінності. НАТО і ЄС відіграють взаємодоповнюючу, гармонійну і взаємопідсилювальну роль у підтриманні міжнародного миру і безпеки. Виходячи з нашого давнього співробітництва, ми зміцнимо стратегічне партнерство НАТО – ЄС, підсилимо політичні консультації і поглибимо співпрацю з питань, що становлять обопільний інтерес» (Стратегічна концепція НАТО, 2022).

Отже, нині можна говорити про великий прогрес, досягнутий ЄС та НАТО у поглибленні своєї співпраці. Їхні мандати у сфері безпеки та оборони збігаються і доповнюють одне одного дедалі більше. Однак остаточний напрямок, в якому будуть рухатися стосунки, ще до кінця не вирішений. Існують думки, що НАТО потребує європеїзації в результаті збільшення ЄС та зменшення оборонної залежності від США. Також є думки, що ЄС має зміцнювати свої оборонні сили і не залежати від інших організацій. Але очевидним є те, що спільних тем для НАТО і ЄС у оборонній сфері є більше ніж розділяючих факторів.

Література:

Joint doorstep statements, 2021 – Joint doorstep statements. By NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of the European Council, Charles Michel ahead of a meeting of the European Council. URL: <https://tinyurl.com/2p9537s8> (дата звернення 25.11.2022).

NATO: keeping Europe, 2021 – NATO: keeping Europe safe in an uncertain world Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the College of Europe in Bruges. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_181919.htm (дата звернення 26.11.2022).

PESCO, 2017 – PESCO: EU paves way to defense union. URL: <https://www.dw.com/en/pesco-eu-paves-way-to-defense-union/a-41360236> (дата звернення 26.11.2022).

Understanding EU-NATO, 2020 – Understanding EU-NATO cooperation Theory and practice // European Parliamentary Research Service. Tania Laici Members' Research Service PE 659.269 – October 2020, 12 p. URL: <https://cutt.ly/T1zD5w3> (дата звернення 25.11.2022).

Бражнікова, 2019 – Бражнікова Л. Основні напрями співробітництва ЄС із НАТО: питання морської безпеки // Міжнародне право, № 12. 2019 с. 343-347.

Буке, 2020 – Буке С. Створення захищеного і дієвого тилу: нова штаб-квартира JSEC НАТО. URL: <https://cutt.ly/C1zFyqC> (дата звернення 26.11.2022).

Діаз-Плайя, 2018 – *Діаз-Плайя Р.* Поширення стабільності: порядок дій. URL: <https://cutt.ly/m1zFpBX> (дата звернення 25.11.2022).

Європейські міністри, 2019 – Європейські міністри погодили Глобальну стратегію ЄС. URL: <https://cutt.ly/t1zFsTN> (дата звернення 26.11.2022).

Заступник Генерального секретаря, 2021 – Заступник Генерального секретаря на симпозиумі з військової мобільності обговорив співпрацю між НАТО і ЄС. URL: <https://cutt.ly/b1vx2pI> (дата звернення 26.11.2022).

Операції НАТО, 2007 – Операції НАТО. К.: Т-во «Знання» України, 2007. 24 с.

Папаіоанну, 2019 – *Папаіоанну А.* Зміцнення відносин між НАТО і ЄС. URL: <https://cutt.ly/Y1zFfSI> (дата звернення 25.11.2022).

Пресконференція Генерального секретаря, 2021 – Пресконференція Генерального секретаря НАТО Єнса Столтенберга по закінченні засідання Північноатлантичної ради на рівні міністрів закордонних справ. URL: <https://cutt.ly/M1zFhoL> (дата звернення 25.11.2022).

Стратегічна концепція НАТО, 2022 – Стратегічна концепція НАТО – 2022. URL: <https://cutt.ly/n1zFksD> (дата звернення 27.11.2022).

Фінляндія і Швеція, 2022 – Фінляндія і Швеція завершують переговори про вступ до НАТО. 4.06.2022. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_197737.htm (дата звернення 26.11.2022).

Черниш, 2022 – *Черниш А.* Трансформація політики безпеки ЄС: збільшення автономії чи збереження пріоритету НАТО? URL: <https://tinyurl.com/3bw8scxj> (дата звернення 27.11.2022).

References

Joint doorstep statements, 2021 – Joint doorstep statements. By NATO Secretary General Jens Stoltenberg and the President of the European Council, Charles Michel ahead of a meeting of the European Council. URL: <https://tinyurl.com/2p9537s8> [in English]

NATO: keeping Europe, 2021 – NATO: keeping Europe safe in an uncertain world Speech by NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the College of Europe in Bruges. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_181919.htm [in English]

PESCO, 2017 – PESCO: EU paves way to defense union. URL: <https://www.dw.com/en/pesco-eu-paves-way-to-defense-union/a-41360236> [in English]

Understanding EU-NATO, 2020 – Understanding EU-NATO cooperation Theory and practice // European Parliamentary Research Service. Tania Laici Members' Research Service PE 659.269 – October 2020, 12 p. URL: <https://cutt.ly/T1zD5w3> [in English]

Brazhnikova, 2019 – *Brazhnikova L.* Osnovni napryamy' spivrobotny'czstva YeS iz NATO: py'tannya mors'koyi bezpeky' [The main areas of cooperation between the EU and NATO: issues of maritime security] // Mizhnarodne pravo, № 12 2019 s. 343-347 [in Ukrainian].

Buke, 2020 – *Buke S.* Stvorennya zaxy'shhenogo i diyevogo ty'lu: nova shtab-kvarty'ra JSEC NATO [Creating a safe and effective rear: NATO's new JSEC headquarters]. URL: <https://cutt.ly/C1zFyqC> [in Ukrainian]

Diaz-Plaja, 2018 – *Diaz-Plaja R.* Poshy'rennya stabil'nosti: poryadok dij [Spreading stability: a course of action]. URL: <https://cutt.ly/m1zFpBX> [in Ukrainian]

Yevropejs'ki ministry', 2019 – Yevropejs'ki ministry' pogody'ly' Global'nu strategiyu YeS. [European ministers, 2019 – European ministers agreed on the EU Global Strategy]. URL: <https://cutt.ly/t1zFsTN> [in Ukrainian]

Zastupny'k General'nogo sekretarya, 2021 – Zastupny'k General'nogo sekretarya na sympoziumi z vijs'kovoyi mobil'nosti obgovory'v spivpracyu mizh NATO i YeS [Deputy Secretary General, 2021 – Deputy Secretary General discussed cooperation between NATO and the EU at the Symposium on Military Mobility]. URL: <https://cutt.ly/b1vx2pI> [in Ukrainian]

Papaioannu, 2019 – *Papaioannu A.* Zmicznennya vidnosyn'n mizh NATO i YeS [Strengthening relations between NATO and the EU]. URL: <https://cutt.ly/Y1zFfSI> [in Ukrainian]

Preskonferenciya General'nogo sekretarya, 2021 – Preskonferenciya General'nogo sekretarya NATO Yensa Stoltenberga po zakinchenni zasidannya Pivnichnoatlanty'chnoyi rady' na rivni ministriv zakordonny'x sprav [Press conference of the Secretary General, 2021 – Press conference of NATO Secretary General Jens Stoltenberg at the end of the meeting of the North Atlantic Council at the level of foreign ministers]. URL: <https://cutt.ly/M1zFhoL> [in Ukrainian]

Strategichna koncepciya NATO, 2022 – Strategichna koncepciya NATO – 2022 [Strategic concept of NATO – 2022]. URL: <https://cutt.ly/n1zFksD> [in Ukrainian]

Finlyandiya i Shveciya, 2022 – Finlyandiya i Shveciya zavershuyut' peregovory' pro vstup do NATO. 4.06.2022 [Finland and Sweden are finalizing negotiations on joining NATO]. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/news_197737.htm [in Ukrainian]

Cherny'sh, 2022 – *Cherny'sh A.* Transformaciya polity'ky' bezpeky' YeS: zbil'shennya avtonomiyi chy' zberezheniya priory'tetu NATO? [Transformation of the EU security policy: increasing autonomy or maintaining the priority of NATO?]. URL: <https://tinyurl.com/3bw8scxj> [in Ukrainian]